

La família "Memòria ingènua"

Llibre escrit per Alfons Balcells Gorina (1915-2002), publicat per l'editorial La Formiga d'Or.

11/01/2011

El meu pare traspassà, com ja he explicat, el mes de novembre de l'any 65: va viure fins als 88 anys. La mare encara fou més longeva: es va morir als 97, el maig de 1987. Felïçment per a ells, els vam sobreviure els quatre fills. Els meus pares no van haver de passar-lo, aquest tràngol. No hi ha

res de més trist per a uns pares que se'ls morí un fill.

El Santiago, el germà gran, continua fent d'arquitecte. És realment admirable la bona pintura que té.

Ningú n'encerta l'edat, per l'aspecte. Fa un temps el cor li va donar un bon ensurt, però se'n va sortir molt bé, i no deixa d'anar a treballar al seu estudi cada dia. La seva muller, la Mercè Canela, es va morir d'accident de cotxe, jove encara, l'any 64.

Tenien vuit fills, cinc noies i tres nois, aleshores encara molt jovenets. Tots s'han espavilat prou bé. La filla gran, l'Eugènia, és artista, i surt més sovint als diaris que no pas els meus articles a *La Vanguardia*, que últimament s'endarrereixen a l'hora de publicar-se –no pas per culpa meva, que jo sóc molt puntual a l'hora d'enviar-los cada mes.

L'Albert ha mort ara fa poc. Va ser sempre feliç a les illes Visayas, a

Bacolod, amb la seva dona. Han tingut quatre fills. Una de les filles va tornar a Catalunya.

En Josep Antoni ens va deixar pocs mesos després que la mare, el febrer de 1988. I fa molta pena que se't mori el germà petit, encara que ja no sigui tan petit. Jo vaig sentir molt la seva mort.

El Ton, entre els germans, era “el nano”, i ens enteníem molt bé. Aficionat a la poesia, a la seva manera, sense complicar-se gaire la vida, d'adolescent es reia molt dels artificis i tòpics lingüístics que aleshores eren moda, a la premsa i als discursos polítics, i li seguíem la broma. Quan jo era fora i escrivia a casa, sempre dedicava algun paràgraf al tema.

En Ton era també un contemplatiu. Vaig trobar entre els seus papers una carta que li havia enviat durant la guerra, des de la Molina, on li feia

una mica de broma sobre el seu “franciscanisme”, que també a mi me l’havia encomanat una mica. Li deia: «T’asseguro, Ton, que estic assaborint la germanor franciscana amb tot i amb tothom. Aquí tinc una infinitat de germans: el germà avet i la germana ombra, el germà vent i la germana aranya, el germà ocell, els germans núvols, la germana papallona estrident de colors i la germana flor boscana humil de matisos. Seria interminable la llista de germans. M’hi trobo tan bé entre ells! Ah, i no he comptat els germans nens i nenes que tant estimo. Tu, Ton, em diràs que això no té mèrit perquè és anar a favor del vent, perquè aquí tot és agradable i bonic, i per tant estimable. I tens raó...»

Es va casar amb la Rosa Comas Vilanova, que era neboda del meu catedràtic de Dermatologia. I si n’estàvem ell i jo de compenetrats, que quan ja estava decidit el casori,

el Ton em va venir a preguntar què me'n semblava. Li vaig dir que molt bé, i que molt content, que quines preguntes de fer, que era ell qui s'havia de casar. El matrimoni va tenir set fills.

Certament, érem molt diferents. Potser per això ens fèiem tant. Teníem moltes discrepàncies, a vegades en coses fondes. I pledejàvem amigablement: cadascú era com era. Ens barallàvem com a bons germans.

En Josep Antoni era un vitalista que fruïa amb tot. Li agradava molt la neu, la natura, el mar. Com a arquitecte, potser no va fer grans construccions, grans volums, però el seu segell vital, d'un racionalisme poc extremat que fugia de cridar l'atenció, fou inconfusible en cadascuna de les obres, i algunes d'elles han passat a formar part de catàlegs i llibres d'història de

l'arquitectura contemporània. La seva inquietud el va fer apuntar-se al conegut Grup R l'any 55.

Al Grup R hi havia aleshores Bohigas, Martorell, Moragas, Sostres, Pratmarsó, Giráldez, Bassó i Ribas – Coderch i Valls ja se n'havien sortit. Eren uns artistes molt diferents, amb estils força personals, però marcats pel seu sentit de resistència, més o menys forta segons els casos, davant la situació del país: senzillament, un bon dia van decidir ajuntar-se, ni que fos només per parlar de les seves inquietuds i problemes, i resultà que aquell grup havia aplegat alguns dels bons arquitectes catalans de la postguerra.

Un dia, a Sabadell, al Ton el van tancar a la comissaria perquè un obrer s'havia matat en una obra seva, i allò el va fer patir molt, tot i que es va demostrar que no en tenia

cap culpa. Ell s'ho va passar molt malament.

Era també, sens dubte, el més sociable dels germans. Tenia moltes amistats, tot i que de natural era més aviat solitari i molt poc amic de fer-se notar. Força catalanista. Va arribar a fer amb un amic seu, essent estudiants, una traducció al català de la novel·la *Assassinat a la catedral*, d'Eliot, però em penso que no va aconseguir publicar-la. Fou conegut durant anys entre els seus amics arquitectes com a Josep Anton, suposo que per evitar semblances amb un personatge que havia tingut els mateixos noms que ell. També era molt melòman. Va ser l'únic, dels quatre germans, que va ser fidel al piano fins al final, i el tocava molt i molt bé. Li agradava anar al galliner del Liceu, per exemple, posar-se d'esquena a l'escenari i seguir l'òpera només d'oïda, amb la partitura, perquè no el distragués la gent. De

jovenet li agradava molt Wagner.
Després, va apreciar sobretot els
clàssics-clàssics.

Era, dels quatre germans, el qui més
he estimat. Ens portàvem gairebé sis
anys de diferència, però sempre he
estat especialment unit a ell, ja des
de menuts. Quan va fer la primera
comunió, no sé per què, el fet em va
impressionar, i vaig pregar molt per
ell. I el dia que va morir, vaig plorar
com una Magdalena, com no ho
havia fet des dels temps que l'avi em
preguntava si tenia una esponja al
clatell.

El dia del funeral, no em vaig poder
quedar al comiat del dol, perquè
estava desfet.

dev.opusdei.org/ca-ad/article/la-familia-memoria-ingenua/ (24/08/2025)